

De andere kant van de kloof

Percepties van de decentralisatie in Antwerpen

Danny Van Assche

In november 2005 is het vijftien jaar geleden dat ons land zijn eerste 'zwarte zondag' beleefde. Sindsdien is de 'kloof tussen burger en politiek' een *evergreen* in de hitparade van politieke problemen. Was het immers niet deze kloof die ertoe leidde dat 'de mensen' zich afwendden van de klassieke politiek en hun heil gingen zoeken bij alternatieven van extreme signatuur?

Hoewel het principe minder prominent aanwezig lijkt te zijn, wordt het nog steeds te pas en te onpas in de mond genomen. Een snelle *google*-test op het internet leert ons dat zowat elke partij in Vlaanderen het nog wel eens over de kloof wil hebben en dit van de PVDA tot het Vlaams Belang. Maar ook individuele politici en andere soorten organisaties blijven het begrip gebruiken. Amusant is dat iedereen er een eigen invulling aan geeft en er meestal zelfs een oplossing voor in petto heeft. Uiteraard hoeven die niet gelijklopend te zijn: het Vlaams Belang ziet een onafhankelijk Vlaanderen de kloof met de burger dichten, terwijl B-plus de klus net met meer nationale eenheid denkt te kunnen klaren. Kortom, de Kloof is *alive and kicking*.

Het is niet de bedoeling om hier verder in te gaan op het hoe en het waarom van de kloof. Dat deden anderen al uitvoerig en beter. In dit artikel willen we het hebben over de andere

kant van de kloof: die van de politici. Meer bepaald focussen we ons op Antwerpen. Toen de stad in 1983 fusioneerde, stelde de toenmalige gemeenteraad al in zijn eerste vergadering vast dat de stad te groot werd om vanuit het stadhuis een goed contact met de burger te onderhouden. Vijftien jaar later voerde de stad een binnengemeentelijke decentralisatie door om dit contact te herstellen. Elk van de negen districten kreeg een rechtstreeks verkozen districtsraad, een districtscollege en eigen bevoegdheden. We zullen nagaan hoe burgers en politici op deze operatie reageren. Wat blijkt? Politici lijken de decentralisatie als een maat voor niets te beschouwen, terwijl de burger het nieuwe politieke orgaan in de armen sluit. Of, hoe de Kloof hier vooral in de hoofden van de politici tot stand komt.

We zullen in eerste instantie kort ingaan op de decentralisatie in Antwerpen: waarom en hoe kwam ze tot stand? Vervolgens evalueren we drie jaar van de werking ervan,⁽¹⁾ enerzijds vanuit het oogpunt van de politici en anderzijds vanuit het standpunt van de burger en het lokale middenveld.⁽²⁾

WAAROM EEN DECENTRALISATIE IN ANTWERPEN?

In 1999 besliste de Antwerpse gemeenteraad (na vijftien jaar experimenteren) tot

Danny Van Assche (°1971) is doctor in de politieke en sociale wetenschappen (UA) en districtraadslid in Wilrijk.

Zijn proefschrift, dat aan de basis lag van dit artikel, werd uitgegeven onder de titel *Lokale politiek als katalysator van vertrouwen. Binnengemeentelijke decentralisatie in Antwerpen*.

het doorvoeren van een binnengemeentelijke decentralisatie van de stad. Hiervoor waren er officiële en officieuze redenen.

De officiële redenen werden verwoord door toenmalig bevoegd schepen Bruno Peeters tijdens de gemeenteraadszitting waarop de decentralisatiebesluiten werden goedgekeurd.⁽³⁾ Hij zag vier grote doelstellingen die aldus konden nagestreefd worden:

- verfijning van de democratie: de districts-politici kunnen het contact met de burger herstellen;
- verbetering van de inspraak van, het overleg met en de betrokkenheid van de burger bij het lokale beleid;
- subsidiariteit verbetert de effectiviteit van het lokale beleid;
- betere dienstverlening komt ook de beleidsefficiëntie ten goede.

Officieus waren er nog andere redenen; via interviews met enkele leden van het toenmalige schepencollege van de stad vinden we twee extra motiveringen. Ten eerste wilde men via de decentralisatie het lokale politieke debat nieuw leven inblazen. Het is immers aan politici om politieke keuzen te maken. In een stad als Antwerpen werden lokale besluiten echter hoe langer hoe meer door ambtenaren genomen. Het centrale schepencollege was immers niet in staat om alle lokale kwesties te behartigen. Met de invoering van de districtsraden hoopten de politici het laken weer meer naar zich toe te trekken. Ten tweede was er het Vlaams Blok. Sinds de eerste doorbraak in 1988 had het Blok geen enkele verkiezing in Antwerpen verloren. De decentralisatie leek wel een laatste verweermiddel: als de districtsraden er in zouden slagen de 'kloof' met de burger te overbruggen, zou er een eind kunnen gemaakt worden aan de opmars van het Blok.

Onbewust werd als doelstelling van de decentralisatie het herstel van 'lokale politiek' ingeschreven. Elders (zie Van Assche, 2005) hebben we betoogd dat lokale politiek een bijzonder soort politiek is, gekenmerkt door: een beperkte schaal, een zekere maar niet absolute autonomie, een subjectieve gemeenschap, een grotere democratische opportuniteit. John Stuart Mill kende in 1861 al veel belang toe aan lokale politiek: die zette de burger aan tot meer participatie en de lokale kennis van de politici maakte een responsief beleid mogelijk. Binnen het subsidiariteitsdenken neemt de lokale overheid als eerste bestuurslaag boven de burger een heel bijzondere positie in. Beleid dient immers gevoerd op het niveau dat er

het meest geschikt voor is, met uitdrukkelijke voorkeur voor het laagste (Biarez, 2000, pp. 41-42; Norton, 1994, pp. 30-31). Valt deze lokale omschrijving bovendien samen met een subjectief gemeenschapsgevoel, versterkt dit de legitimiteit van de politieke vertegenwoordiging ervan (Derksen, 1992, p.73). In zo'n lokale autonome gemeenschap is het bovendien eenvoudiger om democratische principes ook echt in realiteit om te zetten. Het gaat hier echter wel om een mogelijkheid: niet elk lokaal bestuur slaagt er in om aan deze hooggestemde verwachting te voldoen (Stewart, 1996, p. 49).

De decentralisatie van Antwerpen kan dus gezien worden als een herstel van lokale politiek in de stad, die door de grootschaligheid onmogelijk was geworden. Door autonomie te verlenen aan districten, die de grenzen van de oude gemeenten volgen, appelleert men aan een oud gemeenschapsgevoel. De kleinschaligheid van de meeste districten⁽⁴⁾ laat bovendien een betere toepassing toe van democratische principes als responsiviteit, toerekenbaarheid

Danny Van Assche

Opnieuw wordt bevestigd dat lokale politiek méér vertrouwen opwekt dan een meer centrale aanpak. ”

en participatie. Dit zou de legitimiteit van de politiek in de stad moeten versterken, waardoor de kloof tussen burger en politiek kan worden gedicht. Dit was, in 1999, niet meer of niet minder de bedoeling van het stadsbestuur.

DECENTRALISATIE VOLGENS DE POLITICI: DE KANT VAN DE KLAGERS

In 2004 maakten we een evaluatie van drie jaar decentralisatie in Antwerpen vanuit het oogpunt van de politieke elite.⁽⁵⁾ We maken daarbij een onderscheid tussen politici en ambtenaren op districts- en op stadsniveau. Eén iets hebben ze alvast gemeen: niemand is tevreden over de manier waarop de districten tot nog toe werken.

De decentralisatie was op het ogenblik van de bevraging drie jaar operationeel. De helft van de districteraadsleden zegt ontevreden te zijn met de werking ervan; slechts zes procent is tevreden; 44% is tevreden noch ontevreden. Het is opmerkelijk dat de hoofdrolspelers van de decentralisatie zelf massaal niet tevreden zijn. Om te weten waarom dat zo is, bekijken we achtereenvolgens het oordeel van de districtspolitici over de werking zelf, over de relatie met de burger en over de toekomst van de decentralisatie.

De oorzaak van het ongenoegen situeert zich vooral bij de eigenlijke werking. De districtspolitici vinden niet zozeer dat ze over te weinig bevoegdheden beschikken en zelfs niet allemaal dat ze een te klein budget hebben, maar vooral dat hun beslissingen niet snel genoeg worden uitgevoerd of soms zelfs worden tegengewerkt. Ze stellen vast dat sommige leden van het stedelijke schepencollege

en – vooral – bepaalde sleutelfiguren in de stedelijke administratie weinig van de decentralisatie moeten hebben en ze niet loyaal uitvoeren. Volgens hen worden er nog steeds achterhoedegevechten gevoerd.

De districteraadsleden zijn wel relatief tevreden over hun relatie met de burger. Ze denken dichter bij de burger te staan en hem meer inspraak te kunnen geven. Daardoor kunnen ze hun beleid beter afstemmen op de lokale noden. Maar helemaal tevreden zijn ze ook hier niet. Deze politici vrezen dat de burger het district gewoon niet kent en al helemaal niet zou weten waarvoor het bevoegd is. Dat is anders voor wie er al mee in contact is gekomen. Verbaasd zijn zij niet:

Danny Van Assche

Politici lijken de decentralisatie als een maat voor niets te beschouwen, terwijl de burger de districtsraden in de armen sluit.

”

de reikwijdte van het district is volgens hen zo beperkt dat de burger het niet kán kennen. En wie het toch kent, kan er alleen maar ontgoocheld over zijn dat het de geschapen verwachtingen niet kan inlossen.

Hoe zien de districtspolitici de decentralisatie liefst verder evolveren? Slechts 17% vindt dat de bevoegdheidsverdeling mag blijven zoals die nu is. Meer dan 36% pleit onomwonden voor een defusie; de meesten willen de impact van het district vergroten door het extra bevoegdheden toe te kennen.

Van de kant van de stadspolitici horen we verschillende geluiden, maar ook hier overheerst veeleer ontevredenheid. Er zijn – gelukkig maar – nog steeds schepenen die achter de hervorming staan die ze zelf mee hebben doorgevoerd. Maar bij anderen horen we duidelijk een kritisch geluid, zowel over de werking als over het nut van de decentralisatie. Opnieuw bekijken we achtereenvolgens de werking, de

relatie met de burger en de toekomst van de districten, maar nu vanuit stedelijk perspectief.

De optimistische schepenen zijn al tevreden dat de decentralisatie niet tot chaos heeft geleid. De districten functioneren misschien nog niet optimaal, maar uiteindelijk is het een leerproces dat zich moet voltrekken. Meer verspreid zijn kritische geluiden over de werking van de districten. Men wijst vooral op de "slechte kwaliteit" van de betrokken politici om de volgens hen povere resultaten van het districtsbeleid te verklaren. Eén schepen vraagt zich zelfs af of er wel voldoende bekwame politici beschikbaar zijn om alle mandaten in de districten in te vullen.

De stedelijke politici erkennen wel dat districts-politici beter geplaatst zijn om contacten met de burger te onderhouden, maar opnieuw zien ze het vrij somber in: als het beleid immers niet getuigt van veel kwaliteit, kan er ook geen goede relatie met de burger opgebouwd worden. Bovendien ligt deze laatste niet wakker van de decentralisatie. Sommige schepenen vragen zich af of deze ingewikkelde structuur echt nodig is om de kloof met de burger te overbruggen. Het tegendeel is waar, zo menen ze! De districten zijn volgens hen niet bekend: noch de instelling noch de politici. De burger wil een goed beleid en vele schepenen zijn ervan overtuigd dat vooral het stadhuis daarvoor moet zorgen.

Desalniettemin erkennen de stedelijke politici wel dat er geen weg terug is. Ook de tegenstanders gaan ervan uit dat de districten zullen blijven bestaan, maar er zijn er die het liever anders hadden gezien.

De stad Antwerpen voerde in 1999 dus een decentralisatie door om de kloof met de burger te dichten. Maar wat stellen we vast na drie jaar werking? De politici zelf geloven er nauwelijks in. Districts-politici zijn wel overtuigd van het nut van de decentralisatie, maar zijn ontevreden omdat ze geboycot worden in de uitvoering van hun beleid. Stedelijke politici dragen de decentralisatie vaak geen warm hart toe en zien de districten – op dit ogenblik – niet in staat om een vertrouwenwekkend beleid te voeren. Journalist Lex Molenaar (*GvA*) formuleert het als volgt: "In bepaalde districten en in sommige partijen leeft de overtuiging dat [de decentralisatie] eigenlijk één grote flop geworden is, die helaas nog nauwelijks kan worden teruggedraaid."⁽⁶⁾

DECENTRALISATIE VOLGENS DE BURGER: DE KANT VAN DE HOOPVOLLEN

Danny Van Assche

De decentralisatie van Antwerpen kan gezien worden als een herstel van lokale politiek in de stad, die door de grootschaligheid onmogelijk was geworden.

”

Drie jaar decentralisatie in Antwerpen laat bij de politici dus een wrange smaak na. Ze vrezen dat de decentralisatie (vooralsnog) niet in staat is te doen waarvoor ze bedoeld was. De burger zou de districtsoverheid niet kennen en er volgens enkele stedelijke politici ook geen behoefte aan hebben. In deze paragraaf gaan we na hoe de burger staat tegen-

over de districtswerking. We doen dit vanuit het oogpunt van de burger in het algemeen, enerzijds, en vanuit het perspectief van het lokale middenveld, anderzijds.⁽⁷⁾

We bekijken achtereenvolgens de kennis die men heeft van het district, hoe men er principieel tegenover staat, hoe men het evalueert en hoeveel vertrouwen men erin stelt.

Kennis van het district

Is het inderdaad zo slecht gesteld met de kennis van de burger over het district als de politici vrezen? Het antwoord is zowel 'ja' als 'nee'.

Als zich in hun nabije omgeving een probleem zou voordoen, zegt 65% van de burgers dat ze zich tot het districtshuis zullen richten. Net niet de helft van de inwoners van de drie door ons onderzochte districten zegt soms of (zeer) dikwijls iets over hun districtsraad te horen. Ruim 22% hoort er nooit iets van. Het district als lokale instelling blijkt dus beter gekend te zijn dan gedacht werd.

Ook de kennis van de bevoegdheidsverdeling tussen stad en district is minder problematisch dan men zou verwachten. We legden de respondenten elf situaties voor en vroegen hen of ze zich, voor een oplossing, tot de stad of tot het district zouden richten. Gemiddeld zegt een kwart het niet te weten. Maar van de anderen heeft meestal een (ruime) meerderheid van de respondenten het bij het rechte eind. Enkele voorbeelden: meer dan tachtig procent van de burgers weet dat bomen snoeien, huwelijken afsluiten en sportpleintjes beheren districtsbevoegdheden zijn en meer dan negentig procent wijst het havenbeleid aan de stad toe. We kunnen niet zeggen dat de burger exact weet over welke bevoegdheden de districten beschikken, maar hij voelt ze klaarblijkelijk vrij goed aan.

Slechter is het gesteld met de politieke kennis. Wijl meer dan negentig procent weet wie burgemeester Patrick Janssens is, meer dan tachtig procent schepen Marc Van Peel kent en meer dan zeventig procent schepen Erwin Pairon kan

thuisbrengen, blijven districtspolitici ver achter op deze kopstukken. Toch kent de helft van de Ekerenaren en een kwart van de Deurnenaren zijn districtsvoorzitter. Twintig procent van de Berchemnaren kent de bekendste districts-schepen. Deze cijfers vallen in het niet bij de bekendheid van de stadspolitici. Het gaat hier echter om politici die prominent aanwezig zijn in de nationale en regionale pers. De vraag is of de bekendheid van de districtspolitici (na drie jaar werking) zoveel kleiner is dan die van politici in een doorsnee Vlaamse gemeente.

Bij de politici bestond bovendien het vermoeden dat mensen uit het lokale middenveld nu al een beter contact met het district hebben opgebouwd. Dit is correct! Tweederde van de door ons bevroegde middenveldfiguren zijn zeer goed op de hoogte van de politieke toestand van/in het district. Dit betekent dat ze één of meerdere districtspolitici niet alleen kennen, maar er ook regelmatige contacten mee onderhouden. Dit staat in schril contrast met stedelijke politici in het district: men kent hen wel, maar ontmoet hen niet.

Danny Van Assche

Twee derde van de bevroegde vertegenwoordigers van het lokale middenveld zijn zeer goed op de hoogte van de politieke toestand van/in het district.

”

Houding tegenover het district

Misschien weet de burger niet altijd even goed waarvoor het district bevoegd is, hij is het duidelijk wel eens met het principe van de decentralisatie. Meer dan negentig procent vindt het bestaan van het district een goede zaak en een even groot percentage meent dat het district beter geplaatst is dan de stad om problemen aan te pakken.⁽⁸⁾ De vertegenwoordigers van het lokale middenveld zijn even unaniem in hun steun voor het principe van de decentralisatie. Slechts drie van de 55 geïnterviewden

vinden de decentralisatie geen goede zaak. Pikant detail: deze drie mensen blijken allen voor de stad te werken.

De affectie van de burger voor de districten blijkt trouwens nog verder te gaan. Meer dan de helft van de burgers ziet een volledige defusie van zijn district wel zitten en nog eens 34% wil op zijn minst extra bevoegdheden voor het district. Ook bij de middenvelders is een meerderheid gewonnen voor afsplitsing van de stad Antwerpen en heerst er zelfs *quasi* unanimitieit dat er, ten minste, districtsbevoegdheden moeten bijkomen. In de volgende paragraaf gaan we verder in op waarom dit zo zou zijn.

Evaluatie van de districtswerking

Na de vraag wat men van het district weet en hoe men er principieel tegenover staat, willen we nu ook nagaan hoe men de concrete werking van de districten tot nog toe beoordeelt.

We zijn hier vooral geïnteresseerd in de mening van de middenveldfiguren. We gaan er immers van uit dat, na drie jaar werking, de burgers in het algemeen slechts weinig concreets kunnen hebben waarnemen. Toch zegt net niet de helft dat ze sinds de decentralisatie meer aandacht merken voor de problemen in hun buurt. Dit betekent ook dat de andere helft niet echt of zelfs helemaal géén verschil ervaart. De rechtstreekse vraag over hoe men de werking van het districtsbestuur evalueert, bevestigt wel ons aanvoelen: tweederde antwoordt er niet op. Maar van wie dat wél doet, vindt tweederde dat het districtsbestuur goed werk levert.

De vertegenwoordigers van het middenveld zijn beter geïnformeerd en meer genuanceerd in hun oordeel. Ze waarderen enorm de vlotte

contacten met het district en vergelijken dit met de onbereikbaarheid van de stedelijke diensten of politici. Met het district kan men een persoonlijke relatie opbouwen. Men kan ervan op aan dat de districtspolitici geïnteresseerd zijn in hun dagelijkse, plaatselijke problemen. Men kan er sneller bij terecht en men ziet soms al resultaten. Wel klaagt men over de geringe slagkracht van het district: het is veel te afhankelijk van de stad om dingen gedaan te krijgen. Bovendien handelt het district wat amateuristisch, terwijl men van de stad een meer professionele aanpak gewend is.

Politiek vertrouwen

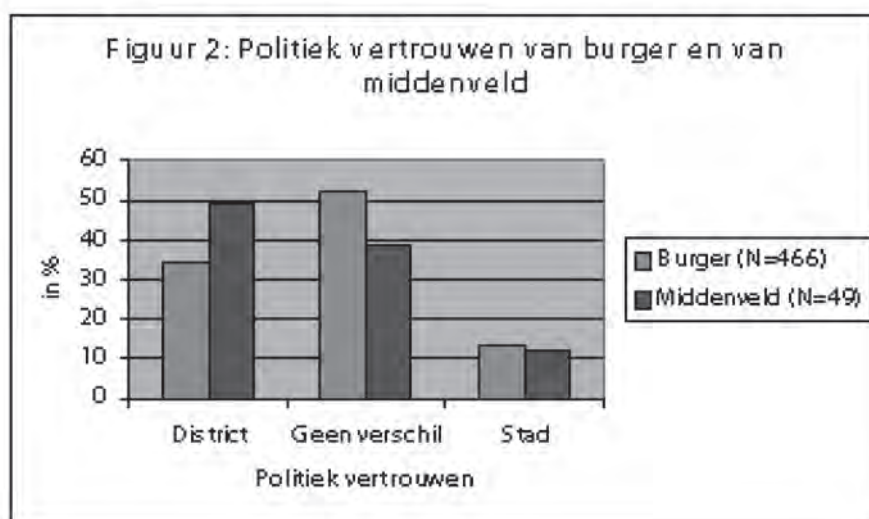
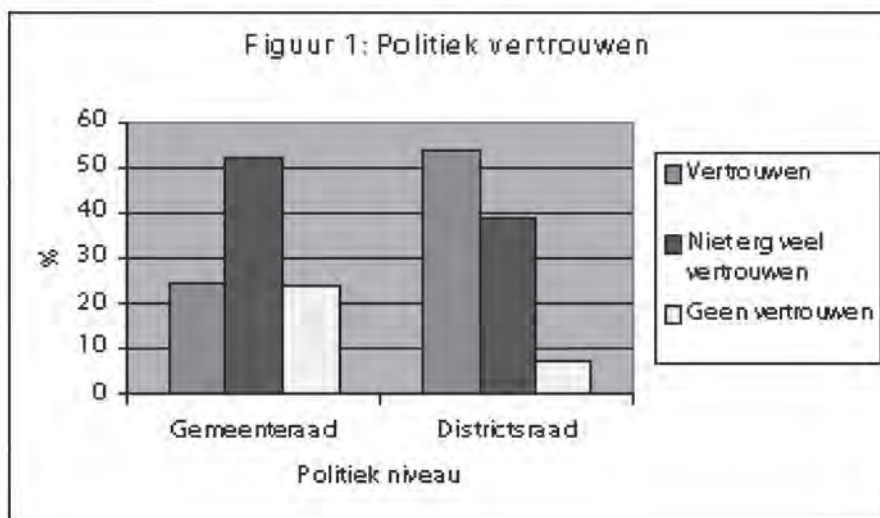
Tot slot bekijken we het politieke vertrouwen van de burger t.a.v. het district en de stad (zie figuur 1). Ruim de helft van de burgers heeft veel vertrouwen in de districtsraad; slechts zeven procent heeft er geen vertrouwen in. In de gemeenteraad echter zegt telkens een kwart van de burger géén als wél vertrouwen te hebben. De helft heeft er niet zoveel vertrouwen in. De districtsraad kan dus op heel wat meer vertrouwen rekenen dan de Antwerpse gemeenteraad.

We vroegen eveneens om het vertrouwen tussen de twee instellingen tegen elkaar af te wegen. Dit verzoek legden we ook voor aan de vertegenwoordigers van het lokale middenveld (zie figuur 2). We stellen in beide gevallen vast dat er nauwelijks mensen zijn die méér vertrouwen hebben in de stad dan in het district. Bij de burgers is er een meerderheid die geen onderscheid maakt; een derde verkiest toch de districts- boven de gemeenteraad. Opvallend is echter dat bijna de helft van de middenvelders, met hun betere kennis van en meer ervaring met de districtsoverheid, een voorkeur hebben voor de districtsraad. Hun ervaring bevestigt hen blijkbaar in hun lokale voorkeur.

We constateren dus dat, ondanks zijn beperkte kennis van het district én de geringe slagkracht ervan, de burger overduidelijk méér zijn vertrouwen uitspreekt in de districtsraad dan in de Antwerpse gemeenteraad. Bovendien blijkt dat, als de kennis en de ervaring toenemen (wat op het middenveld het geval is), deze voorkeur nog groter wordt. Zonder al te veel te hebben gepresteerd, kan de districtsoverheid zich dus een zeer legitieme instelling noemen.

BESLUIT

We stelden vast dat de politieke elite heel anders naar de decentralisatie van Antwerpen kijkt dan de burger of de vertegenwoordigers van het lokale middenveld. De districtspolitici zijn ontgoocheld door de moeilijke samenwerking met de stedelijke diensten, terwijl de stedelijke politici openlijk twijfelen aan de capaciteiten van hun districtscollega's. Beide

partijen denken wel dat districten sneller naar de burger kunnen gaan, maar dat die niet echt op hen zit te wachten. Districten zouden niet meer zijn dan een nobele onbekende.

Maar deze pessimistische kijk wordt niet bevestigd. De burgers blijken het district als overheid wel degelijk te kennen en ze voelen zelfs vrij goed aan wat ze ervan kunnen verwachten. Het lokale middenveld weet uit ervaring dat districten niet erg machtig zijn, maar het apprecieert de politieke hefboom ervan. Iedereen is er stellig van overtuigd dat de decentralisatie een goede, zelfs noodzakelijke hervorming is. Er is opnieuw contact met lokale politici, die zich willen inzetten voor kleine, maar plaatselijk belangrijke kwesties. Meer nog dan de politici pleiten ze zelfs voor méér autonomie voor de districten, eventueel zelfs voor defusie.

Het meest verrassende is dat de burger méér vertrouwen heeft in de districtsraad van zijn district dan in de gemeenteraad van Antwerpen. Hoewel het district door de politici zelf verguisd wordt en er vooralsnog moeilijk in slaagt een doeltreffend beleid te voeren, kan het op heel wat meer vertrouwen rekenen dan de stad. En de vertegenwoordigers van het middenveld, die de districtswerking goed kennen (inclusief de tekortkomingen ervan), schenken hun vertrouwen nog exclusiever aan het district dan aan de stad.

Dit brengt ons tot twee slotconclusies. Ten eerste stellen we ons de waarom-vraag. Waarom kan het ogenschijnlijk zwakke district op zoveel legitimiteit rekenen bij de burger? Het antwoord ligt o.i. bij de noodzaak van lokale politiek. We betoogden eerder al dat

deze laatste een bijzonder soort politiek is. De stad was daar niet langer toe in staat: zij was moeilijk aanspreekbaar en stadspolitici getuigden van weinig kennis van en aandacht voor de plaatselijke situatie. De decentralisatie heeft ervoor gezorgd dat in de randdistricten van Antwerpen opnieuw aan échte lokale politiek kan worden gedaan. En opnieuw wordt bevestigd dat zo'n aanpak méér vertrouwen opwekt dan een meer centrale politiek.

De tweede conclusie sluit aan bij het uitgangspunt van dit artikel. De decentralisatie werd in feite doorgevoerd om iets te doen aan 'de kloof tussen burger en politiek'. Het succes van het herstel van de lokale politiek zorgt er voor dat er opnieuw een overheid is die de Antwerpenaar vertrouwen inboezemt, die met zijn buurt en leefomgeving begaan is, die het lokale verenigingsleven actief ondersteunt. In hoofde van de burger lijkt de kloof dus inderdaad een beetje gedicht. Maar niet in hoofde van de politici. Zij slagen er in Antwerpen niet in om verder te kijken dan de operationele problemen waarmee ze zelf geconfronteerd worden. Voor hen lijkt de decentralisatie uit te draaien op een halve mislukking. Jammer genoeg zien ze de brug niet die stilaan over de kloof wordt geslagen.

De decentralisatie staat voor enkele belangrijke jaren. Het nieuwe Gemeentedecreet verandert weinig tot niets aan het systeem, maar in de stad Antwerpen kondigt de nieuwe legislatuur waarschijnlijk ook een nieuwe hervorming aan. De vraag is dan of de (stedelijke) politici in staat zullen zijn om de decentralisatie vanuit het standpunt van de burger te bekijken. Of kiezen ze voor een terugschroeven van het project en een restauratie van het centrale

Danny Van Assche

De burger spreekt overduidelijk méér zijn vertrouwen uit in de districtsraad dan in de gemeenteraad van Antwerpen. ”

gezag in de stad? Dit zou 'lokale politiek voeren' in Antwerpen opnieuw ongedaan maken. Met alle mogelijke gevolgen vandien.

BIBLIOGRAFIE

- Biarez, Sylvie (2000), *Territoires et espaces politiques*, Grenoble, PUG, 126 p.
- Derksen, Wim (1992), *De gemeente als gemeenschap. Naar een nieuw lokaal bestuur*, Den Haag, Vuga, 238 p.
- Mill, John Stuart (1977 [1861]), *Considerations on Representative Government*, Toronto, University of Toronto Press, vol. XIX, 780 p.
- Norton, Alan (1994), *International Handbook of Local and Regional Government*, Aldershot, Edward Elgar, 559 p.
- Stewart, John (1996), 'Democracy and Local Government', in: Paul Hirst, Sunil Khilnani, *Reinventing Democracy*, Oxford, Blackwell Publishers, pp. 39-56.
- Van Assche, Danny (2005), *Lokale politiek als katalysator van vertrouwen. Binnengemeentelijke decentralisatie in Antwerpen*, Brugge, Vanden Broele.
- Van Assche, Danny, Buts, Mathijs (2004), *Lokaal besturen in de stad*. Probleemstellende nota ter onderbouwing van een advies van de Hoge Raad voor Binnenlands Bestuur over de binnengemeentelijke decentralisatie in Antwerpen, Antwerpen, UA, 144 p.

KORT

Sinds de fusie in 1983 is de stad Antwerpen te groot geworden om aan echte 'lokale politiek' te doen. Het gevolg is dat de afstand tussen burger en bestuur erg groot werd. Om hieraan te verhelpen, werden in 2000 negen districtsraden verkozen die zouden moeten instaan voor het lokale beleid van de stad. Na drie jaar werking zijn zowel de stedelijke als de districts-politici ontevreden over de decentralisatie. Maar daartegenover lijken de burgers en het verenigingsleven er erg mee opgezet te zijn. We stellen dus vast dat politici hun onmacht uitschreeuwen, terwijl de burger vindt dat de kloof een klein beetje gedicht is geworden.

(1) De data werden verzameld in het kader van een doctoraal onderzoek. Zie Van Assche (2005).

(2) Onder het 'lokale middenveld' verstaan we de plaatselijke adviesorganen, buurtorganisaties, jeugdbewegingen, sociaal-culturele verenigingen, sportclubs, middenstandsorganisaties en scholen.

(3) *Gemeentebld Antwerpen*, 1999, nr. 15, p. 2.093.

(4) Het district Antwerpen is met zijn 157.000 inwoners een uitzondering.

(5) Dit onderzoek werd uitgevoerd in opdracht van de Hoge Raad voor Binnenlands Bestuur (zie Van Assche, Buts, 2004).

(6) *Gazet van Antwerpen*, 22 juni 2005, p. 15.

(7) Het onderzoek vond plaats in drie van de negen districten (Berchem, Deurne en Ekeren). De burgers werden bevraagd via een survey (N=491). Het lokale middenveld werd via diepte-interviews bevraagd (N=55). In dit artikel gaan we slechts zeer rudimentair in op enkele bevindingen. Zie voor een uitgebreide bespreking: Van Assche (2005).

(8) Wel onthoudt een kwart tot een derde van de respondenten zich op deze vraag.